

Av 302 rehabfall är 108 på heltid + 53 på halvtid tillbaka i arbete

Arbetsplats:	Volvo Personvagnar AB, Olofströmsverken
Kontaktperson:	Rune Thuresson, 0454/941 06
Arbetslivsfondens handläggare:	Johnny Grönberg, Blekinge län
Skribent:	Monica Nilsson och Eva Mattsson
Sammanfattning:	Rehabiliteringsinsatserna på Olofströmsverken med sina 4359 anställda, 899 kvinnor och 3460 män, gav frapperande gott resultat. Med stöd av insatser från företaget och Arbetslivsfonden har ett stort antal människor kunnat återgå i arbete, efter lång tids sjukskrivning.

Bakgrund

Inom Volvokoncernen skulle varje bolag/bolagsenhet självständigt utarbeta projekt och ansöka om medel till dessa från Arbetslivsfonden. Projektet grundade sig på branschprogrammet för verkstadsindustrin samt Volvo-bolagens enskilda arbetsplatsprogram. De projekt skulle prioriteras som hade som mål att:

- Utveckla arbetsorganisationer som ger större individuellt ansvar, ökade befogenheter och större arbetsinnehåll.
- Utforma arbetsplatser med hög flexibilitet och låga risker för fysiska och psykosociala arbetsskador.
- Reducera korttidsfrånvaro.
- Nedbringa arbetsskador.
- Öka aktiva rehabiliteringsinsatser.
- Utforma verksamheterna så attraktiva att personalomsättningen ligger på en acceptabel nivå.
- Bedriva aktiv friskvård.
- Utveckla ledare på alla nivåer, eftersom ledarna är den primära resursen i allt förändringsarbete.

dringsarbete.
Volvo Personvagnar AB, Olofströmsverken (VOV), ingår som en operativ enhet i Volvo Personvagnar AB (VPV AB) centralt. Volvo Olofström hade vid projektets början 4359 anställda. 79% var män och 21% var kvinnor.

Andelen skiftarbetare var 57,5% och sjukfrånvarodagar per person och år var 29,3.

Kollektivanställda är organiserade i Metall, tjänstemän i SIF, SALF och CF.

En väl utbyggd organisation finns för partssamverkan. Utöver ett centralt arbetsutskott som fungerar som övergripande organ, finns samverkans- och medbestämmandegrupper (SM-grupper). Dessa är anpassade till linjeorganisationen och handhar frågor inom respektive enhet. Organisationen innehåller dessutom ett antal kommittéer som handlägger frågor och utarbetar policy inom olika ämnesområden.

SM-grupperna fungerar dessutom som decentraliserade skyddskommittéer och

kompletterar således den centrala skyddskommittén med det mera operativa arbetet inom respektive enhet.

Lokala partssammansatta arbetsgrupper handlägger anpassningsärenden inom sin enhet. I dessa grupper ingår också företagsläkaren, representanter för Försäkringskassan och arbetsförmedlingen. En central anpassningskommitté handlägger övergripande anpassningsfrågor.

Inom fabriken pågår en utveckling av arbetsorganisationen som innebär införande av produktionsområden med hög självreglering. Detta medför större ansvar och vidgade arbetsuppgifter för såväl den enskilde operatören som för gruppen i sin helhet. Tanken är att organisera ett antal mindre fabriker inom den stora fabriken ram. Produktionsområdenas storlek kan variera från ca 20 till 60 anställda.

Verksamheten i Olofström omfattar:

Detaljproduktion; avseende pressning och sammansättning av karosdelar. Ca 85 % av detaljproduktionen går till VPV AB och resten till andra Volvoföretag och externa kunder. Detaljproduktionen är organiserad i tre fristående fabriker; "Norra", "Södra" och "Övre".

Teknikprodukter; avseende tekniskt arbete och verktygsproduktion såsom pressverktyg, sammansättnings- och mekaniseringsutrustning. Ca 50 % av teknikproduktionen går till VPV AB och resten till externa kunder inom och utom Sverige.

Stabs- och servicearbete; avseende teknisk, administrativ kommersiell och annan serviceproduktion.

Högteknologi tillämpas och verksamheten är mycket kapitalintensiv. De stora tekniska "lyften" sker i huvudsak i samband med modellbyten. Den globala överkapaciteten inom branschen har skapat en intensiv konkurrenssituation som förutsätter mycket hög kvalitet i arbetet samt ständigt pågående effektivisering och rationalisering.

Ett rehabiliteringsprojekt startade 1991 och ingår bland 25 andra i arbetsplatsprogrammet som rör hela Volvo Olofström (VOV). Bland övriga projekt kan nämnas arbetsmiljöseminarier, psykosocial miljö,

alkohol- och drogvård, organisationsutveckling, teknikutveckling mm.

Olofströmsverken har tidigare gjort stora satsningar på arbetsmiljöåtgärder. Från 1985- 1990 investerades endast i arbetsmiljöförbättrande åtgärder 55 miljoner per år, eller totalt 330 miljoner. Utöver dessa investeringar har stora satsningar gjorts för att förändra arbetsorganisationen och skapa ett rikare arbetsinnehåll för alla medarbetare.

Volvo hade vid ansökningstiden till Arbetslivsfonden redan bedrivit rehabilitering i 20 år. Verksamheten hade då huvudsakligen förlagts till en rehabiliteringsverkstad inom norra fabriken.

- Närheten till ursprungsstället är dock mycket viktigt i tidiga rehabiliteringsförfaranden, poängterar företagsläkare Rolf-Martin Bloom.

- Ungefär 25% av rehab-fallen återkom till rehabiliteringsverkstaden. Det blev helt enkelt "rundgång", tillägger Rune Thureson.

Det medförde att man i början av projektperioden insåg att verkstaden för rehabilitering hade överlevt sig själv och lades ner. Rehabansvaret lades istället över till respektive chef.

1991 fanns inte någon karensdag införd i sjukförsäkringssystemet. Det fanns inte heller sjuklön som arbetsgivaren skulle stå för de första, två veckorna i samband med sjukskrivning. Myndigheterna hade inte infört kravet om att Försäkringskassan skulle ha underlag för att utarbeta rehabiliteringsplan genom att företagets representanter skulle åstadkomma en rehabilitering-sutredning.

- Denna utredning skulle genomföras efter 4:e t om 8:e veckan under en pågående sjukskrivning, omtalar Rolf-Martin Bloom.

Mål

Målet var också att genom bl a tidiga insatser såsom aktiv sjukskrivning, utbildning etc, undvika att komplexa fall skulle utvecklas i samma omfattning som tidigare.

Under tidigare rehabiliteringsverksamhet har ca 34 medarbetare/år via rehabilitering varaktigt återgått till arbete. Genom den

nya rehabiliteringsmodellen och bidrag från Arbetslivsfonden hoppades man öka antalet från 34 till 62 individer/år som varaktigt kunde återgå till arbete. Ett annat mål var att skapa högre livskvalitet för berörda individer.

Genomförande

Under hela projekttiden har ett stort antal personer avtalspensionerats, såväl arbetare som tjänstemän. Så sent som våren 1993 blev många arbetare dessutom uppsagda. Drygt ett år senare sker nyanställningar av yrkeskvalificerade, vilka vanligtvis inte tillhör gruppen som behöver rehabiliteras. En ökad teknisk nivå inom företaget har uppnåtts rent generellt, vilket medför mycket stora svårigheter att placera individer med vissa funktionshinder.

Eftersom ett stort uppdämt rehabiliteringsbehov fanns i företaget krävdes, för att komma i balans, att kapaciteten ökades under en 2-3 års period.

Rune Thuresson, projektledare, beskriver att projektet avsåg utveckla rehabiliteringsverksamheten genom att:

- påbörja den tidigare än som varit fallet
- i vissa fall komplettera med utbildning till annat arbete
- utarbeta särskilda program för ett antal personer med kronisk belastningssjukdom
- anlita psykologhjälp i högre grad än tidigare

Rehabiliteringsverksamheten omorganiserades. På varje fabriksenhet bildades en rehabiliteringsgrupp som fick sammansättningen:

- personalrepresentant
- representant för Försäkringskassan för det aktuella verkstadsavsnittet
- företagssköterska
- patienten själv
- vederbörandes arbets- eller produktionsledare
- facklig företrädare, om patienten så önskade

- Patienten hamnade på ett naturligt sätt i centrum och hade därmed ett eget intresse i en framåtskridande rehabiliteringsprocess, beskriver Rolf-Martin.

Under rehabiliteringens inledande period på ca fyra veckor, bearbetades informations- och undervisningsbitar från Försäkringskassa, fack, personalavdelning och Företagshälsovård. De fysiska bitarna bestod framförallt av promenader och lättgymna.

- Brännande ämnen som alkohol och tobak behandlades också, tillägger Rolf-Martin Bloom.

Redan i denna första projektperiod kopplades en psykolog från Arbetslivstjänst in.

- Under projekttidens gång kunde man märka att intresset för rehabiliteringsverksamheten ökade ute i organisationen, berättar Rune Thuresson.

Nästa steg, under period två, upprättades särskilda rutinprogram för rehabiliteringsfall som uppkommer rent generellt. Ett åtgärdsprogram som alla sjukskrivna mer eller mindre kunde delta i.

- I detta skede upprättades ett viktigt samarbete med Olofströmshälsan och primärvården i Olofström.

Patienten fick sin ordination i samband med sjukskrivningen, eller när behov uppstod. Ordinationen bestod i ett schema där olika aktiviteter valdes ut, efter patientens behov. Simning, motionsgymna och andra gymnastiska övningar flera gånger i veckan bidrog till att stärka kroppen. Den fysiska uppbyggnaden varvades med föreläsningar i aktuella ämnen.

Under period två hade ett antal mycket långvarigt sjuka patienter, vissa med sjukbidrag sedan flera år tillbaka identifierats. För denna omfattande verksamhet kopplades ytterligare resurser in från Arbetslivstjänst.

Inalles 30 patienter kom att ingå i den mest omfattande satsningen under sex månader. Målsättningen med rehabiliteringsprogrammet var att bereda deltagarna möjlighet att utifrån egna förutsättningar och begränsningar finna den optimala nivån för 1) arbete inom Volvo, 2) arbete eller studier någon annanstans 3) pensionering.

Denna projektgrupp som blev föremål för åtgärder hade minst sagt en komplicerad symtomflora som förelegat under lång tid, huvudsakligen var det dock fråga om olika

smärttillstånd. Tyvärr var resultatet hos de 30 mycket magert.

- Det hade gått för långt, åtgärderna sattes in för sent. Av de 30 lyckades vi få tillbaka en person på halvtidstjänst inom Volvo, säger Rolf-Martin Bloom. Den största andelen har blivit föremål för pensionering eller blivit sjukbidragsfall. Några har sagt upp sin anställning.

Totalt har 302 personer varit engagerade i olika former av insatser under hela projektiden. Projektet har medfört en gynnsam ökning av rehabiliteringsberedskapen ute i organisationen.

- Att dra några omfattande och exakta slutsatser av hela projektet är omöjligt, säger företagsläkaren, eftersom det finns så många interfererande åtgärder som tidigare nämnts i föreliggande rapport.

- Införandet av karensdag, sjuklön, arbetsmarknadsläget mm gör att frånvaron troligtvis inte minskat enbart p g a rehabiliteringsverksamhetens insatser.

Resultat

Av 302 deltagande personer i rehabiliteringsprojektet är idag 108 fullt arbetsföra och 53 personer delvis tillbaka i arbete på Volvo.

Arbetslivsfonden beviljade 4,9 miljoner kronor till rehabiliteringsprojektet, som totalt kostade 6,2 miljoner kronor. De åtgärder som vidtagits anser man har inneburit stora förbättringar av arbetsmiljön.

Ändrade attityder till rehabiliterings- och arbetsmiljöfrågor finner man över hela företaget.

Genom aktiv sjukskrivning, utbildning etc såg läget ut enligt följande per den 30 juni 1994:

fullt arbetsföra		108
slutat på egen begäran		18
tjänstlediga		1
sjukskrivning:	1/4	1
	1/2	12
	3/4	1
	1/1	70
sjukbidrag:	1/4	2
	1/2	8
	3/4	1

	1/1	12
förtidspension:	1/4	1
	1/2	25
	3/4	2
	1/1	40
totalt:		302

Sammantaget är det 161 personer som åter är i arbete inom Volvo, helt eller delvis.

Det är positivt att rehabiliteringsansvaret kommit närmare arbetsplatsen. Man arbetar ständigt för att finna lösningar på problem. Kan inte omplaceringar ske inom avdelningen så finns ett samarbete mellan olika avdelningar. Man har tagit initiativ att utveckla arbetsutövning under längre tid, dvs att personen är vid arbetet under åtta timmar men behöver endast arbeta fyra timmar av dessa, vilket har givit positivt resultat

Värdering

- Ju snabbare åtgärder sätts in, desto större effekt får de, säger Rolf-Martin Bloom, företagsläkaren. En grov uppskattning var att 200 anställda skulle vara i behov av någon form av hjälp. Under projektets gång visade det sig att den verkliga siffran var 302 personer, till största delen kvinnor. I dag är 108 tillbaka i arbetet, 18 slutade på Volvo och fick nya arbeten, 52 personer fick förtidspension eller helt sjukbidrag medan 70 personer fortfarande är sjukskrivna och engagerade i rehabiliteringsprogram. Resultatet av Volvos rehabiliteringsinsatser, med stöd från Arbetslivsfonden, har frapperande gott resultat, i form av att ett stort antal människor åter är i arbete, efter lång sjukskrivning.

Den största, positiva effekten verkar vara att attityderna till rehabiliterings- och arbetsmiljöfrågor har starkt förändrats i hela organisationen. Hur man än räknar finns det vinster med en väl fungerande rehabilitering, inte bara ekonomiska utan även goodwill och god personalpolitik.